

Ткачук А. М.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
TkachukAM@ukr.net
ДИСИПАТИВНІСТЬ РІЗНИЦЕВИХ СИСТЕМ

Розглядається система різницевих рівнянь

$$x_{k+1}^h = x_k^h + hX(t_0 + kh, x_k^h), \quad k = 0, 1, 2, \dots \quad (1)$$

$h > 0$ – крок різницевого рівняння,

$$x_k^h = x^h(t_0 + kh), \quad x^h(t_0) = x_0^h.$$

Вектор-функція $X(t, x)$ визначена при $t \in R$, $x \in D$ (D – деяка область простору R^n), $t_0 \in R$. Дисипативність системи (1) будемо розуміти в сенсі наступних означень.

Означення 1. Систему (1) назвемо дисипативною при $k \geq 0$, якщо існує $R(h)$, що для довільного $r > 0$ можна вказати $T = T(t_0, r, h)$, що розв'язок системи (1) x_k^h при $kh \geq T$ знаходиться в кулі радіуса R :

$$x_k^h \in U_R, \quad \text{якщо} \quad x_0^h \in U_r.$$

Означення 2. Систему (1) назвемо рівномірно дисипативною по $h \leq h_0$, якщо в означенні 1 R та T не залежать від h .

Приведена нижче теорема дає умови дисипативності різницевої системи (1) в термінах функції Ляпунова.

Теорема. Якщо система (1) для кроку $h > 0$ має невід'ємну функцію Ляпунова $V_h(t, x)$, визначену в області $t \geq t_0$, $x \in R^n$, таку, що виконуються умови:

$$1) \quad \inf_{k \in \mathbb{Z}_+, |x| \geq R} V_h(t_0 + kh, x) = V_{h,R} \rightarrow \infty, \quad R \rightarrow \infty; \quad (2)$$

2) існують $C = C(h) > 0$ та $C_1 = C_1(h) > 0$ такі, що

$$V_h(t_0 + (k+1)h, x + hX(kh, x)) - V_h(t_0 + kh, x) \leq -C(h)V_h(t_0 + kh, x)h + C_1(h)h,$$

то система (1) дисипативна для даного $h > 0$, при умові $C(h)h < 2$.

Якщо ж в умовах теореми $V(t, x)$, C_1 та C не залежать від h і співвідношення (2) виконується рівномірно по $h \leq h_0$, то система (1) рівномірно дисипативна.